

The Diak logo is located in the top right corner of the page. It consists of the word "Diak" in a bold, pink, sans-serif font. The letter "i" has a small crossbar, and the letter "k" has a distinctive shape with a small crossbar. The background of the page features large, overlapping, semi-transparent pink shapes that create a modern, abstract design.

Sonja Polvi

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinto
Varhaiskasvatuksen opettaja (AMK)
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö, 2023

KAVERITAIIDOT OSANA KIUSAAMISEN EHKÄISYÄ

TIIVISTELMÄ

Sonja Polvi
Kaveritaidot osana kiusaamisen ehkäisyä
Sivuja 33 ja liitteitä 3
Kevät 2023
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosionomi
Varhaiskasvatuksen opettaja

Opinnäytetyön suunnittelu- ja toteuttamisvaihe edellytti laajasti tutustumista kasvatusalaan liittyvään kirjallisuuteen sekä muihin aineistoihin päiväkodeissa annettavaan varhaiskasvatukseen liittyen Opinnäytetyössä tarkasteltiin päiväkodin asiakkaita, erityisesti lapsia sekä pyrittiin kiinnittämään erityistä huomiota pienten lasten parissa esiintyvään kiusaamiseen, sen muotoihin sekä lasten kaveritaitojen havainnointiin.

Kaveritaitojen kehittämiseksi päiväkodissa toteutettiin esikouluikäisten lasten ryhmien kanssa toiminnallinen harjoite Maailmanmatkaajat. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä päiväkotia SatuVekaran kanssa. Harjoitteen pääpaino oli ratkaistavissa osuuksissa, joissa tarvittiin lasten välisiä kommunikaatio- ja vuorovaikutustaitoja ja aikuisen opastamista lasten välisessä yhteistyössä.

Harjoitteella pyrittiin kehittämään kaveritaitoja. Tavoite oli saada lapset tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. Tällä suunnitellulla ja toteutetulla harjoitteella lapset oppivat tekemään yhteistyötä tavoitellun päämäärän saavuttaakseen.

Opinnäytetyöhön haettiin lähteisiin perustuen tietoja pienten lasten kaveritaidoista, lasten parissa tapahtuvasta kiusaamisesta sekä opinnäytetyön kirjoittamiseen liittyvistä eettisistä perusteista. Opinnäytetyössä esitellään lasten kanssa tehty harjoite.

Asiasanat: kaveritaidot, varhaiskasvatus, kiusaaminen

ABSTRACT

Sonja Polvi

Friendship skills as part of bullying prevention

Pages 33 and 3 appendices

Spring 2023

Diakonia University of Applied Sciences

Bachelor's degree in social services

Teacher of early childhood education

Planning and execution phase of the Thesis required extensive familiarization with the literature related to the field of education and other materials related to early childhood education given in daycare centers. In the thesis clients of the daycare center were viewed, especially children, and aimed to pay special attention to bullying among young children, its forms as well as observation of friendship skills of the children.

To develop friendship skills in daycare center, functional practice called World travelers was accomplished with the groups of preschool children. The thesis was executed in cooperation with the daycare center SatuVekara. Main focus of the practice was on the parts that could be solved, in which communication and interaction skills between children and adult's guidance in cooperation between children was required.

The exercise aimed to develop friendship skills. The goal was to get the children to look at things from different perspectives. With this planned and executed practice, the children learned to cooperate in order to achieve the desired goal.

For the thesis, information based on sources was sought about the friendship of young children, bullying occurring among children as well as ethical bases related to writing the thesis. In the thesis, practice carried out with the children, is presented.

Keywords: friendship skills, early childhood education, bullying

Sisällys

1 JOHDANTO	5
2 VARHAISKASVATUS JA ESIOPETUS	6
2.1 Varhaiskasvatus.....	6
2.2 Esiopetus	7
3 PIENTEN LASTEN KIUSAAMINEN.....	9
3.1 Kiusaamisen määrittely	9
3.2 Varhaiskasvattajan rooli	10
3.3 Kiusaamisen muodot.....	11
4 KAVERI- JA VUOROVAIKUTUSTAITOT	13
4.1 Lapsen vertaisryhmä.....	13
4.2 Kaveritaitojen rakentuminen.....	14
4.3 Esikouluikäisen lapsen kaveritaidot.....	15
5 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI.....	16
5.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	16
5.2 Tutkimusympäristö ja työelämäkumppani	17
5.3 Maailmanmatkaajat harjoitteen toteutus.....	18
5.4 Harjoitteen arviointi	20
6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	21
6.1 Pohdintaa kehittämisen prosessista.....	21
6.2 Pohdintaa eettisyydestä ja luotettavuudesta	22
6.3 Ammatillinen kasvu	23
LÄHTEET.....	26
LIITTEET	29
Liite 1. Maailmanmatkaajat harjoite.....	29
Liite 2. Maailmanmatkaajat, esimerkkitarina	30
Liite 3. Lapsille harjoitteen päätteeksi esitetyt kysymykset	33

1 JOHDANTO

Vertaisryhmällä, sen toiminnalla ja toimimisella on suuri merkitys ryhmän jäsenille. Lapsen vertaisryhmällä tarkoitetaan hänen kanssaan samanikäisten tai samalla kehitystasolla olevia lapsia. Alle kouluikäisten lasten vertaisryhmä tarkoittaa usein päivähoitossa tavattavia lapsia. Hyvin toimiva vertaisryhmä tukee lapsen kehitystä ja positiivisten kokemusten kautta vahvistaa lapsen kaveritaitoja. Tasavertaisessa vertaissuhteessa vuorovaikutuksessa toisen kanssa lapsen on mahdollista solmia ystävyysuhteita ja kokea kuuluvansa ryhmään sekä tulla hyväksytyiksi muiden taholta. Ystävyysuhteet ovat lapsille hyvin tärkeitä ja suojaavat lasta monilta negatiivisilta vaikutuksilta lapsen arjessa ja lapsen myöhempää kehitystä ajatellen. Lapsen joutuessa kiusaamisen kohteeksi, yksikin hyvä ystävä saattaa olla avainasemassa siinä, miten vakavia kiusaaminen seuraukset ovat. Ystävyysuhteilla voi olla hyvin kauaskantoisia positiivisia vaikutuksia. (Repo, 2013, s. 116–117.)

Päiväkodin, sen työntekijöiden ja lasten onnistunut yhdessäolo on monen erilaisen toiminnan ja yhdessä tekemisen yhteistyön tulosta. Sosiaaliset taidot, kuten toisten henkilöiden huomioonottaminen, arvostaminen ja kohtaaminen ovat ensiarvoisen tärkeitä. Päiväkodilla ja sen antamalla varhaiskasvatuksella on näin ollen iso rooli lapsen kasvun ja kehityksen tukemisessa ja kehittämässä. Hyvät kaverikokemukset ja kaveritaidot päiväkodista helpottavat lapsen kasvamista koululaiseksi.

Kehittämispainotteisen opinnäytetyöni tarkoituksena on toteuttaa esikouluikäisille lapsille harjoite, joka tukee kaveritaitoja. Opinnäytetyössäni käsittelen sitä, kuinka kaveritaitojen kehittäminen ja huomioiminen varhaisessa vaiheessa voi ehkäistä lasten kiusaamista. Kaveri- ja sosiaaliset taidot koskettavat jokaista ja koko elämän ajan. Kiusaamisen ehkäisytyössä vuorovaikutus- ja kaveritaitojen tukeminen jo varhaisessa iässä, auttaa lasta ymmärtämään ja solmimaan toimivia ihmissuhteita. Lapsen kyky pohtia asioiden ja tekojen oikeudenmukaisuutta kehittyy hänen moraalisena ajatusmaailmansa kehittyessä. Perustan kirjoitukseni sille tiedolle ja uudelle opitulle, jota pääsen päiväkotia Satuvekaraan havainnoimaan.

Tarkoitukseni on luoda yhtenäinen produktio, jonka aikana syntyy pedagoginen kokonaisuus. Opinnäytetyöni tavoitteena on, että varhaiskasvatus saa käyttöönsä opinnäytetyöni pohjalta harjoitteen vuorovaikutus- ja ryhmäytymistaitojen edistämiseen.

2 VARHAISKASVATUS JA ESIOPETUS

2.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen perusteet määrittelevät, minkälaisen varhaiskasvatussuunnitelman kunnan, kuntayhtymän tai yksityisen palveluntuottajan tulee laatia (Opetushallitus 2022). Varhaiskasvatuksen merkitys lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäjänä on suuri. Varhaiskasvatus tarjoaa lapselle oman maailman vertaisryhmän muodostamiseen, muodostumiseen ja vertaissuhteiden solmimiseen. (Laaksonen, 2022, s. 9–10.) Varhaiskasvatuslaki (540/2018) määrittelee ja ohjaa Suomessa tapahtuvaa varhaiskasvatusta. Laki määrittelee varhaiskasvatuksen näin: ”Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka” (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 2. §).

Varhaiskasvatuksen määrittelemät keskeiset asiat ovat lasten hyvä kasvu, heidän hyvinvointinsa ja oppiminen. Näitä asioita toteuttamassa toimivat varhaiskasvatuksen ammattilaiset. Toivotun lopputuloksen saavuttamiseen vaikuttaa varhaiskasvatuksen keskeisten osatekijöiden onnistuminen ja toteutuminen. Ydinteemoja on kolme; henkilöstö/käsitys ihmisestä, miten käytännössä toimitaan/käsitys tiedosta ja miten oppiminen tapahtuu yhteistyössä muiden kanssa/käsitys toiminnasta. Varhaiskasvatusta toteuttavilla ihmisillä on henkilökohtaisia näkemyksiä, käsityksiä ja lähtökohtia, joilla on vaikutuksia heidän toimintaansa ja työskentelyynsä lasten parissa. Henkilöstön tulee tietoisesti hakea käsitystä lapsesta ja muista toimijoista. Toinen ydinteema painottaa varhaiskasvatuksen

toimintatapoja ja työskentelytapoja. Millaista tietoa on lapsella ja millaista kasvatustajalla, miten tietoa käsitellään ja jaetaan sekä mikä on ero staattisen ja dynaamisen tiedon välillä. Voidaan puhua tiedon käsityksestä. Varhaiskasvatuksen ydinteemana toimii myös käsitys toiminnasta, joka käsittää näkemyksen laajemmin lapsen hyvinvoinnista, kasvamisesta, kehittymisestä ja muiden kanssa yhteistyössä toimimisesta. (Kangas ym., 2021, s. 16–17.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää demokraattisia arvoja. Tärkeimpiä arvoja Suomessa ovat yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus, oikeudenmukaisuus, osallisuus ja lapsuuden ainutlaatuisuuden huomioiminen. Ammatillaiset ohjaavat lapsia toimimaan näiden arvojen mukaan eikä kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa hyväksytä missään muodossa. Varhaiskasvatuksen arvojen tulee näkyä päiväkodin kaikessa toiminnassa. Arvojen huomioiminen ja kunnioittaminen näkyy päivittäisessä kasvatustyössä esimerkiksi keskustelun luonteessa, kuuntelemisen taidossa ja vaikkapa pysähtymällä ja lapsen syliin ottamisella. (Kangas ym., 2021, s. 52–60.)

2.2 Esiopetus

Esiopetus on osa varhaiskasvatusta ja sillä tarkoitetaan opetusta, jota lapsille annetaan Suomessa oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna. Kunnat järjestävät esiopetusta alueellaan asuville lapsille. Kunnat laativat esiopetuksen opetussuunnitelman, joka perustuu Opetushallituksen antamaan määräykseen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista. Esiopetuksen järjestäminen on lakisääteistä, siitä säätää Perusopetuslaki. Esiopetusta voi erillisluvalla järjestää myös valtion oppilaitokset tai yksityiset toimijat. (Opetushallitus, i.a.) Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin tehtiin muutoksia vuonna 2022. Muutokset ovat voimassa 1.8.2022 alkaen ja liittyvät esiopetuksen järjestäjien vastuuseen kiusaamisen ehkäisyyn ja kurinpitoon liittyvissä tilanteissa. (Opetushallitus, 2023.)

Esiopetuksen tulee olla johdonmukaista, esiopetussuunnitelman mukaista kehittävää toimintaa, joka valmistaa lasta koulumaailmaan. Suomen varhaiskasvatuksessa tavoitteena on eri oppimisen osa-alueiden yhteensovittaminen ja

rinnakkainen toteuttaminen. Lähtökohtana varhaiskasvatuksessa ovat lapset ja toiminnan etenemisen tulee perustua lapsen oppimiseen. Varhaiskasvatuksen toteutuksen ei ole tarkoitus olla lähtöisin opettajan ja opetuksen näkökulmasta, vaan sen tulee edetä lapsen tietojen ja taitojen kehittämisessä lapsi huomioiden. Toteutus etenee tarkoituksenmukaisesti esimerkiksi lapsen esittämiin kysymyksiin ja havaintoihin reagoiden ja niitä käsitellen ja selvittäen. (Kangas ym., 2021, s. 39.)

Esiopetuksen ja koulutuksen järjestäjien tulee huomioida opetussuunnitelmien perusteiden sekä muiden määräyksien muutokset, jotka tulevat voimaan 1.8.2022. Opetus- ja kulttuuriministeriö järjestävät vuosina 2021–2024 kaksivuotisen esiopetuskokeilun. Ylöjärven kaupunki ei kuulu kokeiluun valittujen kuntien joukkoon. Kaksivuotinen esiopetuskokeilu alkaa 5-vuotiaiden lasten kohdalla. Kokeilun tarkoitus on antaa kasvattajille ja lapsille aikaa perehtyä esiopetussuunnitelman sisältöön ja tavoitteiden mukaiseen ohjelmaan tarkemmin. Kokeilu on osa opetus- ja kulttuuriministeriön Oikeus oppia –kehittämishjelmaa. Kokeilulla pyritään saamaan tietoa kaksivuotisen esiopetuksen vaikutuksista, vahvistamaan koulutuksellista tasa-arvoa, kehittämään laatua ja vaikuttavuutta, selvittämään perheiden palveluvalintoja sekä selvittämään varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen rajapintaa. (Opetushallitus, 2023.)

3 PIENTEN LASTEN KIUSAAMINEN

3.1 Kiusaamisen määrittely

Kaikki tilanteet lasten välillä eivät täytä kiusaamisen kriteereitä. Leikin ja yhdessäolon tiimellyksessä syntyy monenlaisia tilanteita ja kohtaamisia. Tämän lisäksi lapset kokevat henkilökohtaisesti myös hyvin eri tavalla tilanteiden aiheuttamia tunteita. Mielipahan saaminen tai kiusatuksi tuleminen tunne on ihmisille hyvin yksilöllistä, näin jo myös lasten keskuudessa. Toinen lapsi voi tuntea kiusaamiseksi sen minkä toinen kokee tai on tarkoittanut normaaliksi leikiksi. Kiusaaminen määrittyy kuitenkin lapsen kokemuksen kautta, ollen näin ollen subjektiivinen kokemus. Lasten välillä syntyy päivittäin ja hetkittäin tilanteita, joiden voidaan katsoa olevan isompia tai pienempiä lasten välisiä ristiriitatilanteita, joita voitaisiin kutsua riidoiksi.

Kiusaamisen määrittely ei ole missään nimessä yksinkertaista. Revon (2013, s. 38) mukaan kiusaamisen piirteinä voidaan katsoa olevan toistuvuus, tietoisuus, vallankäyttö ja ryhmäilmiö. Toistuvuutta määriteltäessä arvioidaan kiusaamisen säännöllisyys, joka toistuu melko pitkään ja näiden kriteerien lisäksi kohdistuu samaan lapseen. Näillä kriteereillä tiukasti kiusaamista määritettäessä on kuitenkin vaara huomioida ja havaita kiusaamistilanteet liian myöhään, jolloin niihin puuttuminen voi olla ongelmallista. Kiusaaja saattaa kohdistaa käyttäytymistään useisiin lapsiin, jolloin kriteeri samaan lapseen kohdistuvasta ei toteudu. Toisaalta riippuen lapsen henkilökohtaisista ominaisuuksista ja herkkyydestä, jo yhdelläkin kiusaamisen tunteen aiheuttamalla tilanteella voi olla kauaskantoisia ja ikäviä seurauksia. Tietoisuuden arvioiminen lapsen toiminnassa on haasteellista. Pieni lapsi käyttäytyy usein impulsiivisesti eikä välttämättä osaa hahmottaa tekojensa seuraamuksia eikä niiden aiheuttamaa reaktiota ja tunnetilaa toisessa ihmisessä. Kiusaamisen ehkäisemiseksi on tärkeää, että lapsen moraalien ja empatian kehittymistä ohjataan oikeaan suuntaan. Vallankäyttö ja ryhmäilmiö -tilanteissa kiusaajia on useita. Ryhmä muodostuu itse kiusaajasta tai kiusaajista sekä toisista, jotka hyväksyvät kiusaamistapahtuman antamalla siitä erilaisia

palautteita, esimerkiksi kannustusta. Kiusaaja saa tästä palautteesta vallan tunnetta ja jopa mielihyvää. (Repo, 2013, s. 41–42.)

3.2 Varhaiskasvattajan rooli

Aikuisen rooli lasten kanssa työskennellessä on tärkeä monella tasolla. He luovat turvallisen ympäristön lapsen tarvitsemalle hoidolle ja tarpeille. Aikuisen rooli ja velvollisuus on myös seurata lasten välistä dynamiikkaa, havainnoida tilanteita ja niiden kehittymistä sekä tarvittaessa puuttua mahdollisiin syntyviin ristiriita- tai kiusaamistilanteisiin ja ottaa asioita puheeksi lasten kesken. Kaikilla lasten kanssa työskentelevillä sekä lasten vanhemmilla tulee olla yhteinen pyrkimys luoda lapselle turvallinen ja asianmukainen kasvuympäristö, pyrkiä tunnistamaan ja ehkäisemään kiusaamistilanteita sekä toiminnallaan auttaa lapsia kehittämään vuorovaikutustaitojaan. Kaiken kaikkiaan opettaa ja opastaa hyväksyttävään käytökseen. Olisi opittava lukemaan lapsen käyttäytymistä, sitä mistä siinä on kysymys syvemmissä merkityksessä (Jantunen ym., 2019, s. 16).

Positiiviset kanssakäymiset ja aikuisten apu lapselle kohdata toiset lapset myötätuntoisesti, auttavat ehkäisemään kiusaamista. Kokemukset turvallisista ja myönteisistä suhteista perheen sisällä auttavat lasta tutustumaan perheen ulkopuoliseen maailmaan ja vahvistavat lapsen kykyä solmia kontakteja perheenjäsenten lisäksi myös muihin ihmisiin. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, i.a.) Lapsen kuuntelu, asioiden auki puhuminen, neuvonta ja auttaminen tilanteiden ratkaisemisessa on aikuisen vastuulla. Voidaan yleisesti ottaen ajatella, että alle 3-vuotiaat lapset eivät kiusaa sekä, että 3–6-vuotiaiden lasten teot eivät aina ole tahallisia eivätkä tietoisia. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, i.a.) Ylöjärven kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa on tuotu esille, että useat ristiriitatilanteet voidaan välttää aikuisen vahvalla fyysisellä ja psyykkisellä läsnäololla tilanteissa. Lapsi ei pysty katkaisemaan kiusaamisen kehää yksin vaan tarvitsee rinnalleen tervettä ja hyvää vuorovaikutuksen mallia vanhemmiltaan ja kotoa sekä ammattitaitoista kasvatusta esimerkiksi päiväkodissa. Päiväkodin arjessa harjoitellaan kaveritaitoja, mikä taas auttaa muodostamaan lapsille käsitystä toisten kunnioituksesta, auttamisesta, ymmärtämisestä ja yhdessä toimimisesta.

Lapselle riittää haasteita hänen astuessaan päiväkotimaailmaan. Ei ole lapselle itsestään selvää, miten opitaan toimimaan toisten kanssa ja olla osa isompaa ryhmää. Toimivan ja onnistuneen varhaiskasvatuksen lähtökohtana on hyvä aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus, lapsen ehdoilla rakennettuna. Kiusaamistilanteet koskettavat jollakin tavalla jokaista ryhmässä mukana ollutta lasta. Siksi on tärkeitä, että kiusaamistilanteita selvitettäessä ja niistä keskustellessa kaikki ryhmän jäsenet saavat olla mukana. Varhaiskasvattajan rooli on olla turvallinen, oikeudenmukainen ja johdonmukainen aikuinen, joka auttaa ja kuuntelee jokaista osapuolta. Vääränlaiseen käytökseen on pyrittävä löytämään syy tai peruste, jolloin oikeiden neuvojen ja keskustelujen kautta parhaiten voidaan saada aikaan positiivisia muutoksia. Lapselle tulee kertoa, miksi hänen tekonsa toimia tilanteessa oli väärin ja pohtia hänen kanssaan yhdessä sitä, miten olisi ollut parempi tapa toimia. Sensitiivinen kasvattaja huomioi jokaisen ryhmän lapsen omana persoonana. Onnistuneen kasvatustyön edellytyksenä on kasvattaja, joka tuntee ryhmänsä lapset, osaa havainnoida yksittäisen lapsen lisäksi ryhmän vuorovaikutusta ja dynamiikkaa sekä sanoillaan ja eleillään osoittaa lapselle, että hyväksyy hänet sellaisena kuin hän on. (Haapsalo ym., 2020, s. 12–14.)

3.3 Kiusaamisen muodot

Ralla-kirjan tutkimus kaveritaitoihin liittyen esittää näkemyksen, jonka mukaan kaveritaidot ovat heikommat kiusaajilla, kiusatuilla ja kiusaajajuhreilla suhteessa lapsiin, jotka pidättäytyivät osallistumasta kiusaamistilanteisiin (Lautamo & Laaksonen, 2017, s. 37). Lapsi tarvitsee kaveritaitoja ryhmässä toimimiseen, kaverisuhteiden solmimiseen ja ylläpitämiseen. Kiusaamisen ehkäisyä varhaiskasvatuksessa tukee myös perustuslaki sekä esiopetussuunnitelma.

Päiväkoti antaa lasten leikille hyvän toteutumipaikan. Paikalla ja ympärillä on paljon lapsia, joiden kanssa leikin voi käynnistää. Yhteisestä tilasta löytyy jo hyviksi leikkikavereiksi todettuja kavereita, joiden kanssa on aiemminkin saatu mukava leikki ja tuokio aikaiseksi. Paikalla voi olla myös hieman vieraampia, ehkä uusia lapsia, joihin tutustuminen on vielä vaiheessa tai joiden kanssa yhteinen leikkiminen on ollut vähäisempää. Leikki voi alkaa pienellä kohtaamisella ja

muodostua yhteiseksi, toisensa huomioonottavaksi leikkituokioksi. Kaveritaitojen kehittymisen kannalta on erittäin tärkeä taito ottaa toinen huomioon; kuunnella toista tasavertaisena leikkijänä, antaa toiselle omaa tilaa, jakaa leluja ja kaikin puolin leikkiä yhteistä leikkiä. Leikille saattaa kuitenkin päivän toiminnassa jäädä hyvinkin lyhyitä tuokioita järjestetyn päivärytmin aikana. Niin mukautuvaisia ja eläväisiä kuin lapset ovatkin, voi yhteiselle leikkituokiolle ja kaveritaitojen harjoittamiselle jäädä usein hyvinkin pieniä ja irrallisia tuokioita. Toisiinsa tutustumiseen ei aina jää riittävästi aikaa.

Leikissä voi joutua myös ulkopuoliseksi, yhteisestä leikistä voidaan sulkea pois. Ristiriitatilanteet, riidat ja eripurat lasten kesken eivät aina välttämättä ole tietoista tai tahallista toimintaa. Lapset harjoittelevat yhdessäoloa ja yhdessä tekemistä toisten lasten kanssa. Lapsi tarvitsee aikaa ja mahdollisuuksien mukaan aikuisen antamaa opastusta tunteiden ja käyttäytymisen oppimismaailmassa. Lapset saattavat tahtomattaan ja tarkoittamatta pahoittaa toisen mieltä tai satuttaa jopa fyysisesti. Lapset myös kokevat tilanteet henkilökohtaisesti eri tavalla. Toinen voi kokea kiusaamisena asian, joka toiselle ei aiheuta pahaa mieltä tai kiusaamiseksi tulemisen tunnetta. Lasten kohdalla kiusaaminen on usein ryhmäilmiö, jolloin vastaava tilanne on mahdollisesti aikaisemmin saanut ympäristön vahvistusta ja hyväksyntää. Saadessaan vääränlaista signaalia ja hyväksyvää palautetta toiminnastaan, lapsi ei koe tekevänsä väärin tai moitittavalla tavalla ja jatkaa toimintaansa samalla tavalla. (Repo, 2013, s. 78–79.)

Päiväkoti luo lapselle oman vertaisryhmän ja lapsella on tarve voida kokea tulevaisuutta hyväksytyksi ryhmään. Vertaisryhmässä toimiminen ja siihen kuuluminen vaikuttaa lapsen kehitykseen ja identiteetin muodostumiseen. Lapsi muodostaa ryhmässä ystävyssuhteita, jotka tukevat hänen hyvinvointiaan. Ystäviltä ja kaverilta saadulla positiivisella palautteella on hyvin suuri merkitys lapsen itsetuntoon. Kiusaamistilanteet saattavat vaikeuttaa ja jopa rikkoa ystävyssuhteita, mikä uhkaa lapsen hyvinvointia ja vaikeuttaa lapsen tasapainoista kehitystä. Ongelmat vertaisryhmässä voivat johtaa lapsen syrjäytymiseen. Suurimmassa syrjäytymisvaarassa ovat torjutut, kiusatut, kiusaajat, syrjäänvetäytyvät ja yksinäiset lapset. Varhaiskasvatuksen ammattilaisella on erityisen tärkeä rooli tukea lapsen onnistunutta osallistumista ja kuulumista vertaisryhmään, jos lapsella on

psykkisiä tai fyysisiä rajoitteita. Kiusaamistilanteet satuttavat ja koskettavat koko ryhmää. Vastuu kiusaamisen ehkäisytyössä on kaikilla lapsen elämään kuuluvilla ja häntä ympäröivillä aikuisilla, niin vanhemmilla kuin varhaiskasvatuksen henkilökunnalla. (Haapsalo ym., 2020, s. 28–29.)

4 KAVERI- JA VUOROVAIKUTUSTAITOT

4.1 Lapsen vertaisryhmä

Päiväkoti ja myös laajemmin päivähoito ovat lapselle ensimmäisiä paikkoja, jossa hän pääsee solmimaan ystävyysuhteita ja harjoittelemaan vuorovaikutustaitoja ikäistensä parissa. Laaksonen on kirjoittanut väitöskirjan Lasten vertaissuhdetaidot ja kiusaaminen esikoulun vertaisryhmissä (2014). Hän on tutkinut lasten kaveritaitoja ja kirjoittanut artikkelin, jossa pohditaan keinoja lapsuuden myönteisten kokemusten tukemiseen ja kaveritaitojen vahvistamiseen kiusaamisen vähentämiseksi. Väitöskirjassaan Laaksonen nostaa esille havainnon kaveri- ja vuorovaikutuspuutteiden vaikutuksesta kiusaamistilanteita yhdistävänä tekijänä. Tämä tekijä on varsinkin havaittavissa päiväkotikäisten lasten keskuudessa. Kaveritaitojen vahvistaminen, ja sitä kautta myönteisen toimintakulttuurin rakentaminen, voivat osaltaan auttaa kitkemään kiusaamisilmiötä jo lapsuudessa. (Laaksonen, 2019.)

Varhaiskasvatuksen opettajan näkökulmasta tietoinen kaveritaitojen harjoittaminen on ensiarvoisen tärkeää. Turvallinen ilmapiiri ja kaveri- sekä vuorovaikutustaitojen harjoittelu tietoisesti on lapsien, vanhempien ja kasvattajien kannalta tärkeää. Vertaisten ja vertaisryhmien onnistunut päivittäinen työskentely palkitsee osallistujat hyvällä mielellä ja auttaa lasta luomaan ja vahvistamaan positiivisia ajatuksia itsestään ja muista. Kaveritaidot tarkoittavat sosiaalisia taitoja, joita jokainen tarvitsee ollessaan kanssakäymisissä muiden ihmisten kanssa.

Kaveritaidot ovat taitoja siinä missä muutkin taidot ja niiden opetteleminen alkaa jo lapsen ensimmäisinä elinvuosina.

4.2 Kaveritaitojen rakentuminen

Lapsi oppii paljon aikuisilta peilaamalla omaa tekemistään ja käyttäytymistään aikuisten toimintaan. On todettu, että lämmin vanhemmuus ja perheen sisäinen hyvä vuorovaikutus katseineen ja eleineen ehkäisee muun muassa lapsen tunnekyelmiä piirteitä. (Duodecim, 2016.) Varhaiskasvatuksessa kasvattajien tulee olla tukena lapselle uusien taitojen opettelussa ja kehittämisessä. Kaveritaidot pitävät sisällään monenlaisia sosiaalisia taitoja, joita on esimerkiksi kyky keskustella ja ilmaista itseään, näyttää ja tunnistaa tunteensa, sovitella rakentavasti erimielisyyksiä ja ottaa muiden mielipiteet ja arvot huomioon. Lapsen kehittyessä sosiaalisissa- ja kaveritaidoissaan hän pystyy helpommin tunnistamaan omiaan ja muiden tunteita sekä ottamaan ne huomioon. Kaveritaidot seuraavat ihmistä läpi sen koko elämän. Hyvät sosiaaliset taidot auttavat solmimaan uusia ihmissuhteita ja ylläpitämään niitä läpi elämän. (Opetushallitus, i.a.) Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma (2018) on määritellyt varhaiskasvatuksen tehtäväksi lasten kulttuurisen osaamisen sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojensa kehittämisen (Varhaiskasvatuksen perusteet, 2018).

Lapsen kolmen ensimmäisen ikävuoden aikana hänen elämässään tapahtuu paljon kaikilla osa-alueilla. Kolmen ensimmäisen ikävuoden aikana lapsen psyykinen ja fyysisen kehitys etenee nopeampaa kuin koskaan myöhemmin hänen elämänsä aikana. (Laaksonen, 2012.) Leikissä ja leikin avulla lapset luovat ja vahvistavat kaverisuhteitaan. Mukavalla alkavalla leikillä kutsutaan muita mukaan leikkiin ja pyritään luomaan onnistuneita vuorovaikutussuhteita jo lapsuuden varhaisessa vaiheessa. On kuitenkin tilanteita, joissa aikuisen on tarpeellista olla mukana ohjaamassa ja auttamassa jotakuta lapsista pääsemään leikkiryhmään sisään. Apua ryhmäytymiseen voi tarvita erimerkiksi lapsi, joka on arempi ottamaan kontaktia, on päiväkodissa uusi, eri kulttuurin omaava tai esimerkiksi maahanmuuttajataustainen. Yhteinen onnistunut leikki vahvistaa kaveritaitoja. (Jantunen ym., 2019, s. 70–71.) Lapsen sosiaalisten taitojen taustalla ja kehittäjänä

on lapsen ja vanhemman välinen suhde. Vanhemmat ovat lasten esikuvia ja antavat lapselle mallin toisten ihmisten kohtaamiseen ja toisten kanssa kanssakäymiseen. Lapsi ottaa kotoa ja vanhemmiltaan mallia, miten toiselle puhutaan ja miten toisesta puhutaan. Lapset kiinnittävät sanojen lisäksi huomiota myös äänensävyyn ja eleisiin. vanhemmilla on erityisen tärkeä tehtävä opettaa lasta toisten ihmisten kohtaamisiin liittyen. Perheen sisällä koetut kokemukset turvallisista ja kunnioittavista suhteista helpottavat lasta solmimaan ihmissuhteita myös kodin ulkopuolisiin ihmisiin, sekä aikuisiin että lapsiin. Ryhmässä toimimiseen, kaverisuhteiden solmimiseen ja ylläpitämiseen lapsi tarvitsee kaveritaitoja. Kaveritaitojen kehittyessä lapsi osaa paremmin toimia yhdessä muiden kanssa, oppii huomioimaan muita sekä ilmaisemaan itseään. Lapsen kyky tunnistaa omia ja muiden tunteita sekä taito liittyä mukaan leikkeihin ja tutustua toisiin on kehittyneiden kaveritaitojen tulosta. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, i.a.)

4.3 Esikouluikäisen lapsen kaveritaidot

Ylöjärven kaupungin esiopetussuunnitelmassa on määritelty, että esiopetuksen on tarjottava lapsille turvallinen ympäristö, jossa harjoittaa ja rakentaa ihmissuhteita. Lapsia rohkaistaan tutustumaan muihin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Leikit, sosiaaliset tapahtumat sekä yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. (Ylöjärven esiopetussuunnitelma, 2022, s. 16.) Kaverit alkavat olla jo melko tärkeitä 5-vuotiaalle lapselle. Toisten lasten kanssa yhdessäolo ja toisten huomioonottaminen alkavat myös hioutua ja kehittyä. Lapsella on jo ymmärrystä siitä, mikä on oikein ja mikä on väärin. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, i.a.) Yhdessä opitaan jo hieman keskustelemaan, joustamaan tilanteissa ja löytämään kompromisseja, kaiken kaikkiaan olla yhdessä ja viedä yhteistä leikkiä eteenpäin. Opitaan katsomaan ja näkemään asioita myös toisen näkökulmasta. Tämän ikäisen lapsen kaveritaitojen kehittäjänä toimii usein roolileikit, joiden kautta avautuu mahdollisuuksia löytää uusia näkökulmia ja käyttäytymismalleja uuteen rooliin hypätessä. Roolileikki antaa tilaisuuden nähdä ja tarkastella asioita eri tavalla ja antaa mahdollisuuden osallistua leikkiin uutena persoonana.

Ollakseen valmis toimimaan ryhmässä, lapsi tarvitsee tiettyjä valmiuksia, joita hän on itselleen kehittänyt vauvaiästä lähtien. Lapsen kunkin ikäkauden sosiaalisista valmiuksista saa hyvin kuvan lapsen leikin kehitystä seuraamalla. Vauvaiän jälkeen lapsi alkaa vähitellen kiinnittämään enemmän huomiota ja osoittamaan mielenkiintoa toista lasta kohtaan ja yhdessä voidaan jo touhuta jotakin leikin omaista. Vasta kolmen ikävuoden jälkeen lapsen kehitys alkaa olemaan siinä vaiheessa, että hän kykenee ottamaan leikissä erilaisia rooleja ja kuvittelemaan miten roolihahmo voi leikissä toimia. (Keltikangas-Järvinen, 2012, s. 150–153.) Lapsen ollessa viisi-kuusivuotias hän voi luoda jo melko kestäviä ystävyysuhteita. Tässä iässä lapsen moraalinen ajatusmaailma ja tunteet kehittyvät huomattavasti. Lapsen kanssa on helpompi käydä kaveritaitoharjoitteita tai keskusteluja aiheen tiimoilta, kun lapsi osaa pohtia oikeudenmukaisuutta ja hyvän ja pahan eroja. Hyvät kaveritaidot auttavat lasta viihtymään päiväkotiryhmässä ja toisten lasten seurassa, sekä helpottavat siirtymistä päiväkodista koulumaailmaan. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2018.)

5 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI

5.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Kehittämispainotteisen opinnäytetyöni tarkoituksena on järjestää kaveritaitoja tukeva ja edistävä harjoite esikouluikäisten lasten pienryhmille. Opinnäytetyössäni käsittelen sitä, kuinka kaveritaitojen kehittäminen ja huomioiminen varhaisessa vaiheessa voi ehkäistä lasten välistä kiusaamista. Sosiaaliset taidot koskettavat jokaista koko elämän ajan. Kiusaamisen ehkäisytyössä vuorovaikutus- ja kaveritaitojen tukeminen jo varhaisessa iässä, auttaa lasta ymmärtämään ja solmimaan toimivia ihmissuhteita. Päiväkodin antamalla varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli lapsen kehityksen tukijana. Lasten välisen vuorovaikutuksen ja kaveritaitojen kehittämisellä on usein hyvin kauaskantoisia positiivisia vaikutuksia lapsen

elämässä, minkä vuoksi ryhmän onnistuneeseen dynamiikkaan on tarpeellista kiinnittää riittävästi huomiota.

Maailmanmatkaajat on oma tuottamani liikunnallinen harjoite, jonka tarkoitus on lisätä lasten vuorovaikutus- ja kaveritaitoja. Opinnäytetyön tavoitteena on luoda produktio, josta syntyy pedagoginen kokonaisuus. Harjoitteen toteutuksessa ryhmän läsnäolo, kasvattajan havainnointi, sekä osallistujien aktiivinen rooli ovat keskeisessä osassa. Ohjauksen tavoite on tukea ryhmän sisäisiä vuorovaikutus- ja kaveritaitoja. Edetäkseen tehtävää eteenpäin, harjoitteeseen liittyvä tarina haastaa lapsia toimimaan ja kommunikoimaan yhdessä ryhmänä. Harjoite kehittää vuorovaikutustaitojen lisäksi myös motorisia taitoja. Tavoitteena on, että ryhmä kulkee yhdessä läpi liikuntasaliin rakennetun radan. Ryhmässä toimiminen, sekä yhteisten päätösten tekeminen on tässä harjoitteessa tärkeämpää, kuin yksilön oma suoritus. Idea tähän harjoitteeseen syntyi omien mielenkiinnonkohteideni kautta. Koen mielenkiintoa karkeamotoristen taitojen kehittämiseen, luoviin menetelmiin, sekä kiusaamisen ehkäisyyn ja siihen puuttumiseen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa kaveritaitoja kehittämällä. Harjoite tukee karkea- ja hienomotoristen taitojen lisäksi monipuolisesti kognitiivisia-, sosiaalisia- ja kommunikaatiotaitoja. Toteutettavan harjoitteen on tarkoitus jäädä päiväkodin käyttöön lapsiryhmien ohjaustyöhön sekä vuorovaikutus- ja ryhmäytymistaitojen edistämiseen. Harjoite on tarkoitus ottaa osaksi arkea esimerkiksi toteuttamalla se lasten kanssa uusien ryhmien aloittaessa.

5.2 Tutkimusympäristö ja työelämäkumppani

Teen opinnäytetyöni Ylöjärven Metsäkylässä sijaitsevan päiväkotitouhula SatuVekaran kanssa. Touhula SatuVekara on yhdeksän ryhmän päiväkotitouhula, jossa on yhteensä noin 160 lasta. Päiväkodissa on kaksi esikouluryhmää. Toisessa esikouluryhmässä (Säteet) on 15 lasta ja kaksi kasvattajaa, toinen esikouluryhmä on 16 lapsen ja kolmen kasvattajan ryhmä (Kallioiset). Toteutan opinnäytetyöhöni liittyvän Maailmanmatkaajat-harjoitteen (Liite 1) pienryhmien kanssa. Päiväkodissa ei ole käytössä kaksivuotista esiopetuskokeilua, joten toteutan harjoitteen pelkästään esikouluikäisten lasten kanssa. Olen työskennellyt kyseisessä

päiväkodissa sijaisena opintojeni ohessa noin kaksi vuotta ja keväällä 2022 suoritin toisen opiskeluihini liittyvän työelämäharjoitteluni päiväkotiki Satuvekarassa, Säteiden esikouluryhmässä. Työelämäharjoitteluni ja työskentelyni kautta olen saanut mahdollisuuden hyvin perehtyä päiväkodin ja erityisesti esikouluryhmien toimintaan. Tiedotin opinnäytetyöni aiheesta ja suunnitellusta toteuttamisesta lapsille ja heidän vanhemmilleen. Suoritin kevään 2022 aikana opinnäytetyöhöni liittyvän harjoitteen esikouluikäisten lasten pienryhmien kanssa. Kaveri- ja vuorovaikutustaidot ja niiden kehittäminen olivat kyseisenä aikana myös esikouluryhmien agendalla, joten aiheeseen liittyvä opinnäytetyöni oli hyvinkin ajankohtainen. Päiväkotiki Satuvekara oli innostuneena mukana opinnäytetyöni suunnittelussa ja toteutuksessa. Sain toteuttaa harjoitteen päiväkodin tiloissa ja päiväkodin materiaaleja käyttäen. Harjoitteen jälkeen keräsin keskustelun muodossa palautetta sekä lapsilta että kasvattajilta.

5.3 Maailmanmatkaajat harjoitteen toteutus

Maailmanmatkaajat on yksi viidestä ”kaveriviikolle” suunnittelemastani harjoitteesta. Kaveriviikon ajatuksena oli luoda monta erilaista, yhdessä kokonaisuuden muodostavaa harjoitetta tukemaan esiopetussuunnitelman mukaisesti kaveritaitojen kehittämistä. Keskustelin päiväkodin henkilöstön kanssa ajatuksistani ja suunnitelmistani opinnäytetyön aiheeksi ja aiheeseen liittyvistä harjoitteista. Sain positiivista ja kannustavaa palautetta aiheeseen liittyen, minkä jälkeen opinnäytetyön työstämistä ja toteuttamisen aikataulua oli mukava jatkaa. Tulevat koululaiset tarvitsevat jo monipuolisia taitoja koulumaailmaan siirtyessään. Sosiaalisten taitojen kehittäminen on heille yhtä tärkeää, kuin ensiaskeleet kirjaimien ja numeroiden maailmaan. Lasten mielenkiinto ja innostus tehtäviin ja niiden suorittamiseen oli kannustavaa ja ilahduttavaa. Lasten kiinnostus liikuntaan ja toiminnallisia leikkejä kohtaan vahvistaa omaa käsitystäni siitä, että haluan toteuttaa heidän kanssaan nimenomaan toiminnallisen harjoitteen. Lapset ja ryhmät olivat minulle jo ennestään tuttuja ja tiedostin jo jonkin verran lasten välisiä suhteita ja heidän vuorovaikutustaitojaan ryhmätilanteissa. Tarkoituksella loin tehtävää varten järjestetyt pienryhmät sillä tavalla, että lapsi sai tutustua uusiin ystäviin ja puuhailla yhdessä uusienkin kavereiden kanssa. Ryhmässä toimiminen ja

yhdessä tehden haasteissa onnistuminen on lapselle palkitsevaa. Yhdessä leikkimistä parhaimmillaan. Lasten onnistunut yhdessäolo ja mukava hetki toisen kanssa on paras tapa ystäväystyä ja sitä kautta myös vähentää kiusaamista.

Opinnäytetyön liitteenä on Canva-alustalla tehty esite Maailmanmatkaajat harjoitteesta (liite 1). Liitteenä myös harjoitetta eteenpäin kuljettava tarina (liite 2). Tarinassa on selvitetty, mitä välineitä tai rekvisiittaa harjoitteen valmisteluun ja toteutukseen tarvitaan. Ohjeissa on kerrottu tilan valmisteluista ja ohjauksen tavoitteista. Tarinassa on merkitty kursivoidulla tekstillä, mitä tehtävän toivottu suorittaminen kussakin kohdassa tarkoittaa. Maailmanmatkaajat harjoite toteutettiin päiväkotia SatuVekaran esikouluryhmien kanssa. Työelämäharjoittelussa ollessani tiedotin lasten vanhemmille tulevasta opinnäytetyöhöni liittyvästä lasten kanssa tehtävästä ja kaveritaitojen kehittämiseen suuntautuvasta liikunnallisesta harjoitteesta. Kerroin asiasta vanhemmille suullisesti sekä jakamalla heille harjoitteesta tehtyä esitettä (liite 1).

Tein tempurataa tyylisen harjoitteen kahdesta esikouluryhmästä muodostettujen pienryhmien kanssa eri päivinä. Kussakin ryhmässä oli mukana 4–6 lasta. Olin kertonut tästä harjoitteesta lapsille jo aikaisemmin ja olimme sopineet tietyn päivän ja sopivan kellonajan, jolloin maailmanmatkaajien on hyvä lähteä matkaan. Kaikissa pienryhmissä lapset olivat aktiivisesti mukana ja liikuntasaliin rakennettu 'viidakko' sai kohta sulkea syliinsä innostuneita seikkailijoita. Liikuntasaliin rakentui tunnelmaltaan ja estetiikaltaan viidakkomaiset olosuhteet. Hämärä valaistus, rekvisiitta ja äänentoisto muokkasi kokemusta todentuntuiseksi. Liikuntasaliin oli rakentunut viidakkomainen este-/tempurata. Esikouluryhmät oli jaettu 4–6 lapsen pienryhmiin. Tein harjoitteen pienryhmien kanssa. Toimin tarinankertojana ja ohjeistin lapsia siirtymätilanteissa ja tehtävien suorittamisessa. Mukanani oli esikouluryhmän toinen kasvattajista avustamassa ja arvioimassa ryhmän toimintaa ja tilanteiden kehittymistä. Ryhmä eteni suunnitellusti ja lapset pääsivät haastamaan omia vuorovaikutustaitojaan keskustelemalla ja ratkomalla pulmia yhdessä. Ryhmähengen luominen oli helpompaa, kun tunnelma oli viritetty intensiiviseksi ja todentuntuiseksi. Ryhmässä vallitsi luottamus ja avoimuus toisia ryhmänjäseniä kohtaan. Onnistuakseen arvoituksen ratkaisussa, lapset luottivat toisiinsa ja kannustivat toisiaan. Olin pyrkinyt rakentamaan tarinan kanssa etenevän

radan, joka olisi lasten ikärakenne huomioiden sopiva. Ryhmiä ohjatessa selitin ja johdattelin lapsia miettimään ja ratkaisemaan pulmia tai arvoituksia, joita tarina edetessään loi. Askel askeleelta polkumme johti maaliin. Harjoite kesti noin viisitoista minuuttia.

5.4 Harjoitteen arviointi

Ryhmät vaativat vahvaa ohjaajan läsnäoloa ja tukea. Ohjaajan aito läsnäolo ja yhteiseen toimintaan vahvasti osallistuminen innosti lapsia. Harjoitteen jälkeen keskustelin lasten kanssa siitä, mitä tuntemuksia ja ajatuksia yhdessä tehty harjoite oli heissä herättänyt. He kertoivat innostuneesti, että he olivat pitäneet ohjauksesta, oli ollut kivaa! He toivoivat lisää tämänkaltaisia tuokioita. Lasten kanssa jutellessa johdattelin heitä pohtimaan asioita hieman syvemmin. Jutelimme kavereista, yhdessä tekemisestä ja hyvästä mielestä, joka tulee yhdessä tekemisestä. Myöhemmin toteutin lasten kanssa vielä joitakin tämän kaltaisia ideomiani seikkailutuokioita pienryhmille.

Kysyin lapsilta muutamalla suoralla ja avoimella kysymyksellä heidän mielteitään ja tunnelmiaan harjoitteen päätyttyä (liite 3). Lasten mielteissä ja vastauksissa oli paljon yhtenäistä kaikissa ryhmissä. Sain vastauksia, että ryhmässä toimiminen ja arvoitusten pohtiminen ääneen yhdessä oli mukavaa. Lasten antaman palautteen perusteella saattoi tehdä huomion, että ei ollut niin vaikeaa tai jännittävää, kun sai apua kavereilta. Ohjaustani seuranneiden kasvattajien huomioissa nousi esille lasten yhtenäinen työskentely. Lapset jaksoivat hyvin toimia tiiminä. Lasten kanssa tehdystä harjoitteesta keskustelin vanhempien kanssa pääsääntöisesti silloin, kun he toivat tai hakivat lapsiaan. He kertoivat, että lapset olivat kotona kertoneet kivasta leikistä, jossa seikkailtiin yhdessä kavereiden kanssa viidakkossa. Lapset antoivat kotona harjoitteesta iloista palautetta, mikä vaikutti myös lasten vanhempien käsitykseen siitä.

6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Pohdintaa kehittämisen prosessista

Arvioin ja tarkastelin harjoitteiden toteutumista tarkemmin, kun olin toteuttanut sen kaikkien ryhmien kanssa. Tein huomion, että harjoitetta olisi voinut ja voisi jatkossa kokeilla toteuttaa myös parityöskentelynä, jolloin lasten välinen kommunikointi olisi vielä isommassa roolissa. Hiljaisempien ja arempien lapsien olisi todennäköisesti helpompi kommunikoida, kun oman äänen saa kuuluviin pienemällä vaivalla. Tein myös huomioin, että joidenkin lasten kohdalla tukiviittomien ja/tai kuvien käyttö olisi helpottanut tarinan ja liikkumisen etenemistä. Näihin huomioihin peilaten, olisi ollut hyödyllistä uuden tiedon saamiseksi toteuttaa harjoitetta eri kokoisten ryhmien kanssa. Aikuisen ohjauksella oli merkittävä rooli ryhmän toimintaa kontrolloivana aikuisena. Harjoitteeseen muodostettu ryhmän koko ei kuitenkaan ollut liian suuri toteutuakseen suunnitellulla tavalla. Pystyin huomioimaan kaikkien osallistumisen tason ja auttamaan joitakin lapsia mukaan ryhmään, jos joku lapsista vaikutti jäävän ulkopuolelle. Isomman ryhmän hallitsemisessa olisi todennäköisesti ollut haasteita. Yksi varhaiskasvatuksessa kirjautuista tavoitteista on toteuttaa monipuolista pedagogista myönteisiä oppimiskokemuksia toimintaa, joka perustuu lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön (Mannerheimin lastensuojeluliitto, i.a.).

Maailmanmatkaajat-harjoitteen tarkoitus oli kehittää lapsen ryhmäytymistaitojen avulla kaveritaitojen vahvistamista. Harjoitteessa kehitettiin myös motoristisia taitoja, koska matkaajilla oli liikunnallisia esteitä ja haasteita ylitettävänä. Sekä lapsilta, vanhemmilta ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten suhtautumisen ja palautteen perusteella huomioin vastaavanlaisten lasten kanssa tehtävien ryhmäytymistä edistävien tuokioiden tarpeellisuuden ja niistä saatavan hyödyn. Erityisen ilahduttavan palautteen opinnäytetyönharjoitteestani sain lasten vastatessa kyseisen harjoitteen olleen kuluneessa vuodessa parasta. Lasten päivähoidon arjessa on tarpeellista löytää aikaa myös jatkossa vastaavan tyylisten yhteisten tekemisen tuokioihin. Lasten ja koko henkilöstön hyvinvointiin on tarpeellista kiinnittää huomiota kaikin mahdollisin keinoin.

6.2 Pohdintaa eettisyydestä ja luotettavuudesta

Opinnäytetyön kirjoittamisen alkuvaiheessa selvitin omaa esteellisyyttäni kirjoittaa suunnittelemani opinnäytetyö tämänhetkisessä työssäoppimispaikassani. Totesin, että en ole sellaisessa suhteessa asianosaisiin tai asiaan, että esteettömyys voisi vaarantua. Tutustuin ennen opinnäytetyöni kirjoittamisen aloittamista tiedonhakuun liittyviin seikkoihin, lähdeostosten käyttämiseen ja niiden hyödyntämiseen. Esitin suunnitelman opinnäytetyön aiheestani oppilaitokseen ja sain hyväksynnän valitsemani aiheen työstämiseen ja harjoitteen suunnitteluun. Keskustelin suunnitelmastani opinnäytetyön aiheesta ja sen toteuttamisesta päiväkodin johtajan ja varhaiskasvattajien kanssa. Päiväkodin kanssa keskusteltiin suunnittelemani kaveritaitoihin liittyvän harjoitteen jäämiseksi työkaluksi päiväkodin arkeen. Opinnäytetyö tullaan tallentamaan Theseukseen sen hyväksynnän jälkeen. Ammattikorkeakoulujen yhteiset suositukset eettisestä ja hyvän tieteellisen käytännön mukaisesta opinnäytetyöprosessista on päivitetty 1.10.2019. Suositukset perustuvat lainsäädäntöön sekä tiedeyhteisön kansainvälisiin ja kansallisiin tutkimuseettisiin periaatteisiin, linjauksiin ja suosituksiin. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry, 2016.) Suosituksiin kuuluu perusteellinen perehtyminen aiheeseen, henkilötietojen käsittely, sekä tekijänoikeudet. Vastuu eettisten ja moraalisten velvoitteiden ja käytäntöjen toteutumisesta opinnäytetyötä tehdessä on ensisijaisesti tutkijalla itsellään, mutta myös ohjaaja ja oppilaitos vastaavat hyvän ja ohjeiden mukaisen tutkimustyön toteutumisesta. Arene ry:n julkaisema Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset antaa opinnäytetyön kirjoittajalle hyvin tarpeellista ja selvää ohjeistusta kirjoittamiseen ja asioiden käsittelyyn. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry, i.a.)

Opinnäytetyötä kirjoittaessa opiskelijan pitää keskittyä ja paneutua hyvin moniin asioihin. Itse varsinaisen kirjoittamisen, opinnäytetyöhön tarvittavan tutkimustyön ja tiedonetsinnän lisäksi hänen tulee olla tietoinen ja huomioida paljon opinnäytetyöhön liittyviä muutoseikkoja. Esteellisyyden selvittäminen, tietoturvan toteutuminen, henkilötietojen oikeanlainen käsittely, plagiointi eli luvatta lainaaminen ja anastaminen, mahdolliset tutkimusluvut ja muut sidonnaisuudet sekä opinnäytetyön julkisuuden huomioon ottaminen on ensimmäisiä asioita, jotka opiskelijan tulee ottaa huomioon opinnäytetyön kirjoitusvaiheessa. Esteellisyyden

selvittämisellä pyritään varmistamaan puolueeton ja rehellinen asioiden käsittely ja esittäminen. Hyvällä ja mahdollisimman perusteellisella opinnäytetyön aiheeseen tutustumisella ja asiaan liittyvien tietojen keräämisellä opinnäytetyön rakentuminen ja kirjoittaminen saa hyvän alun.

6.3 Ammatillinen kasvu

Tämän päivän työelämä on jatkuvassa muutoksessa aiheuttaen työntekijöille tarpeen pitää yllä ammatillista osaamistaan ja tarkastella omia tietojaan ja taitojaan suhteessa työtehtävien hoitamiseen vaadittavaan osaamiseen. Uuden oppiminen ei pääty tutkinnon suorittamiseen. Myös varhaiskasvatuksen toiminnassa on oleellista huomioida ja työskennellä kestävä kehitys huomioiden. Osa kestävästä kehitystä on esimerkiksi sosiaalinen kestävyys, joka sisältää lasten vahvuuksien ja tunteiden huomioimisen sekä pyrkii turvaamaan lasten osallisuuden ja vuorovaikutusmahdollisuuksien turvaamisen. (Opetushallitus, 2023.)

Olen opinnäytetyötä tehdessäni saanut valtavasti uutta tietoa ja kertausta alaan, alalla työskentelyyn ja sosionomin koulutuksen tavoitteisiin liittyvistä seikoista. Olen saanut kerrata koulutuksessa oppimaani tietoa, sisäistänyt sitä entistä paremmin opinnäytetyötä tehdessäni. Sen lisäksi olen tutustunut alan kirjallisuuteen ja julkaisuihin, jotka myös ovat antaneet paljon uusia näkökulmia ja huomionarvoisia havaintoja. Läheinen tutustuminen päiväkodin toimintaan työelämäharjoittelujen aikana on antanut konkreettista tuntumaa varhaiskasvatuksen työtehtävien moninaisuuteen ja vaativuuteen. Minulle on tullut selväksi, että työtehtävien onnistunut hoitaminen edellyttää joustavuutta, paineensietokykyä, eettistä osaamista ja kykyä muuntautua tilanteesta toiseen. Sosionomin työssä, huolimatta siitä missä tehtävässä tai kenellä työnantajalla hän työskentelee, tarvitaan taitoa toisen henkilön aitoon kohtaamiseen ja taitoa olla tilanteissa läsnä. Sosionomin työ on ihmisläheistä, ihmisten kanssa tehtävää työtä. Sosionomin asiakkaita ovat yksittäiset henkilöt, perheet, ryhmät tai muut yhteisöt. Alan koulutuksen saaneet henkilöt koulutustaan vastaavissa töissä työskennellessään työskentelevät sosiaalialalla edistäen ihmisten hyvinvointia ja tukemalla heidän elämänhallintaansa monipuolisesti ohjaten ja neuvoen.

Lainsäädäntö sääntelee sosiaalialalla tehtävää työtä. Alalla työskentelevän ammattilaisen velvollisuuksiin kuuluu ihmisten tukeminen vaikeissa tilanteissa ja asettuminen yhteiskunnalliselta asemaltaan olevien heikompien puolelle. Heidän velvollisuutensa on myös nostaa esille yhteiskunnassa esiintyviä kohtuuttomia tilanteita tai syrjiviä rakenteita. Sosiaalialalla työskentely on haasteellista ja palkitsevaa ihmisten kohtaamista ja heidän auttamistaan ja tukemistaan hyvän elämäntilanteen saavuttamiseksi. Sosiaalialalla työskentely edellyttää tekijältään ydinosaamista. Alalle hyväksytyt kompetensseja ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, yhteiskuntaosaaminen, kehittämis- ja innovaatio-osaaminen ja työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen. (SOAMK, 2023.) Ammattikorkeakoulujen sosionomikoulutus koostuu kokonaisuuksista, jotka sisältävät teoriaperusteista tietoa sekä käytännön osaamisen harjoittelua työelämäharjoittelujen aikana. Perusosaamisen lisäksi sosionomikoulutuksessa on mahdollisuus myös omia mielenkiinnon kohteitaan huomioiden suuntautua syventäviin opintoihin asiakkaiden tarpeista lähteviin ja työelämää tukeviin teemoihin ja erityiskysymyksiin. Erityisosaamisen aloina voivat olla esimerkiksi varhaiskasvatus, lapsi-, nuoriso ja perhetyö, aikuisten parissa tehtävä työ, mielenterveys- ja päihdetyö, vanhustyö, vammaistyö tai maahanmuuttaja- ja monikulttuurisuustyö. Työssään sosionomi hyödyntää koulutuksessaan hankittua monipuolista ydinosaamistaan, joka sisältää vahvan yhteiskuntaosaamisen. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry, 2017.)

Päiväkodissa esikoululaisten ryhmien kanssa tekemäni liikunnallinen harjoite oli minulle monipuolinen kokemus, jonka suunnittelussa ja toteuttamisessa sosiaalialan ja varhaiskasvatuksen ydinosaamisen osa-alueet olivat edellytyksenä tehtävän läpiviemiselle. Ilman käsitystä ihmisestä, käsitystä tiedosta ja käsitystä toiminnasta olisi lapsiryhmän kanssa järjestettävä liikunnallinen tuokio ollut haasteellinen, itse asiassa todennäköisesti mahdoton toteuttaa. Sosionomin koulutus on soveltuva moneen erilaiseen työtehtävään ja alalla työskentelevien sosionomien työnantajienkin kirjo on hyvin monipuolinen. Omat vahvuudet ja mielenkiinnon kohteensa huomioiden sosionomiksi valmistuneella on edessään mielenkiintoiset ja myös monipuoliset työmarkkinat. Saamani sosionomin koulutus ja alalla

saatu työkokemus ovat vahvistaneet minulle tunteen siitä, että olen oikealla alalla ja työskentely varhaiskasvatuksen opetus- ja kasvatustyössä tulee olemaan antoisaa, mielenkiintoista sekä myös aivan varmasti palkitsevaa.

LÄHTEET

- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. (2020). *Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset päivitettiin*. Saatavilla 27.9.2022
<https://www.arene.fi/ajankohtaista/ammattikorkeakoulujen-opinnaytetoiden-eettiset-suositukset-paivitettiin/>
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. (2020). *Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset*. Saatavilla 27.9.2022
[AMMATTIKORKEAKOULUJEN OPINNÄYTETÖIDEN EETTISET SUOSITUKSET 2020.pdf \(arene.fi\)](https://www.arene.fi/ajankohtaista/ammattikorkeakoulujen-opinnaytetoiden-eettiset-suositukset-paivitettiin/)
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. (2017). *Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren - Ammattikorkeakoulutus sosiaalialan muutoksen edistäjä*. Saatavilla 19.4.2023
https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf
- Aronen, E. (2016). Lasten häiriökäyttäytyminen. *Aikakauskirja Duodecim*.
<https://www.duodecimlehti.fi/duo13145>
- Haapsalo, T., Kauppila, E., Kirkkopelto, K., Nousiainen, K., & Repo, L. (2020). *Meidän juttu! Kiusaamisen ehkäisy lasten vertaisryhmissä*. Meedia Zone Ou.
- Jantunen, T., Suutarla, S., & Heino, N. (2019). *Leikin taikaa: miksi leikki on niin tärkeää?* Into Kustannus Oy.
- Kangas, J., Lastikka, A-L., & Karlsson, L. (2021). *Voimauttava varhaiskasvatus. Leikkivä, osallinen ja hyvinvoiva lapsi*. Otava Kirjapaino.
- Keltikangas-Järvinen, L. (2010). *Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot*. WSOY.
- Keltikangas-Järvinen, L. (2012). *Pienen lapsen sosiaalisuus*. WSOY.
- L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- Laaksonen, V. (22.3.2019). *Tutkittua varhaiskasvatuksesta*. Saatavilla 4.10.2022
<https://tutkittuavarhaiskasvatuksesta.com/2019/03/22/unelmana-maailman-onnellisimmat-lapset-kaveritaidot-keinona-kiusaamisen-kitkemiseen/>

- Laaksonen, V. (2022). *Kaveritaidot varhaiskasvatuksessa*. Otavan Kirjapaino Oy.
- Lautamo, T., & Laaksonen, V. (2017). *RALLA LEIKKI- JA KAVERITAITOJEN HAVAINNOINTIMENETELMÄT*. Ralla Oy.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. (i.a.). *Haastavat tilanteet päiväkodissa*. Saatavilla 24.3.2023 <https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/kiusaaminen-ja-pienet-lapset/haastavat-tilanteet-paivakodissa/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. (i.a.). *Kiusaaminen ja pienet lapset*. Saatavilla 24.3.2023 <https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/kiusaaminen-ja-pienet-lapset/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. (i.a.). *Lasten oikeudet varhaiskasvatuksessa*. Saatavilla 18.4.2023 <https://www.mll.fi/ammattilaisille/lasten-oikeudet/lasten-oikeudet-varhaiskasvatuksessa/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. (i.a.). *Päiväkoti-ikäisen lapsen kaverisuhteet*. Saatavilla 24.3.2023 <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/paivakoti-ikaisen-lapsen-kaverisuhteet/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. (i.a.). *5-6-vuotiaan sosiaalinen kehitys*. Saatavilla 24.1.2023 <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/5-6-v/5-6-vuotiaan-sosiaalinen-kehitys/>
- Opetushallitus. (2023). *Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu*. Saatavilla 2.3.2023 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kaksivuotisen-esiopetuksen-kokeilu-0>
- Opetushallitus. (2023). *Kestävää tulevaisuutta tukeva pedagogiikka varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa*. Saatavilla 18.4.2023.2023 <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/kestavaa-tulevaisuutta-tukeva-pedagogiikka-varhaiskasvatuksessa-ja>
- Opetushallitus. (2022). *Kiusaamisen ja syrjinnän ehkäisyyn sekä kurinpitoon 1.8.2022 voimaan tulevat muutokset*. Saatavilla 3.3.2023 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kiusaamisen-ja-syrjinnan-ehkaisyyn-seka-kurinpitoon-182022-voimaan-tulevat>
- Opetushallitus. (2023). *Mitä on esiopetus?* Saatavilla 10.1.2023 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-esiopetus>
- Repo, L. (2013). *Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy*. Juva: PS-kustannus.

Salmenrinne, V., Alaranta, M., & Juntila, N. (i.a.). *Kaveritaidot ovat harjoiteltavia taitoja.*

SOAMK. (2023). *Sosiaalialan tutkinnot ja kompetenssit.* Saatavilla 7.3.2023

<https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/sosiaalialan-tutkinnot-ja-kompetenssit/>

Vilkkä, H. (2021). *Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin.* PS-kustannus.

Ylöjärven esiopetussuunnitelma. (2022. s.16). *Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu.*

https://www.ylojarvi.fi/library/files/63109825475a6c1b86d538c8/EO-suunnitelma_saavutettava_2022.pdf

LIITTEET

Liite 1. Maailmanmatkaajat harjoite

Maailmanmatkaajat harjoite

Maailmanmatkaajat on harjoite varhaiskasvatusikäisille lapsille. Se toimii ohjattuna liikuntatuokiona, joka kehittää vuorovaikutus- ja sosiaalisaitaitoja.

Tarina kulkee toiminnan rinnalla koko matkan ajan.

Lähde: Oma suunnittelu ja toteutus

Liite 2. Maailmanmatkaajat, esimerkkitarina

Ennen ohjauksen alkamista valmistelin liikuntasalin valmiiksi hakemalla esille oikeanlaiset liikuntavälineet. Loin tilaan viidakkomaista tunnelmaa tilan himmeällä valaistuksella ja toistamalla kaiuttimesta villieläinten ja viidakon ääniä. Halutessaan tilaan voi tuoda mukaan myös muuta esteettisesti sopivaa. Itse toin liikuntasaliin tekokasveja, pehmolelueläimiä ja tekohedelmiä.

Huom. Ryhmän voi jakaa 4–6 lapsen pienryhmiin.

Ohjeet siitä, miten ryhmän tulee toimia kussakin tilanteessa, on merkitty tarinaan kursivoidulla tekstillä kappaleen loppuun.

Tavoite: Tavoitteena on, että lapset pääsevät liikkumaan ja kehittämään omia karkeamotorisia taitoja. Tehtävässä tulee haastaa lasten päättelykykyä, sekä vuorovaikutus- ja kaveritaitoja. Tehtävän edetessä kasvattajan tulee muistuttaa ja kehottaa lapsia keskustelemaan ja olemaan vuorovaikutuksessa toistensa kanssa.

Kesto: 15–25 min

Tarvitset:

- ison tilan, este-/tempurata materiaaleja (voit keksiä omia ja uusia)
- sali, johon viidakkoseikkailu on rakennettu
- mielellään mahdollisuuden tunnelman luomiseen, esimerkiksi valaistuksella, äänentoistolla – viidakkomaista tunnelmaa

Tarina:

Hiirenhiljainen viidakko on heräilemässä. Uniset muurahaiskarhut availevat silmiään, aamunkosteet lehdet aukenevat ja ravistavat silmunsuoriksi. Pienet apinat heräilevät ja tunnustelevat maan sammal- ja multakerroksia. Äiti alkaa laskemaan poikasiaan... Tiitus, Neko, Komu, Fralle, Frii..... Mitä? Yksi uupuu! Missä on Friitu? Sisaruskatras päättää, että pientä siskoa ei voi yksin jättää metsään. He päättävät lähteä viidakon syövereihin etsimään pienenpieniä Friitu-siskoa, joka on varmasti peloissaan pimeässä metsässä ypöyksin.

Matka ei ole kuitenkaan mutkaton, vaan pienten apinapoikasten matkan varrella sattuu mitä erilaisimpia esteitä ylitettäväksi ja selvitettäväksi. Ensimmäisenä apinapoikasten katras saapuu joelle. He eivät tassujaan kastele... Yksi heistä huomaa liaanin ja sen avulla apinat päättävät ylittää joen niin, etteivät varpaat tai jalkakarvat kastu. **(Lasten tulee päästä patjan yli, katosta roikkuvan köyden avulla niin etteivät jalat osu patjaan.)**

Pienten apinan poikasten matka etenee hyvää vauhtia, kunnes ylitettäväksi muodostuu este, joka vaikuttaa mahdottomalta! Edessä on 15 metriä syvä kuilu. Siinä on kyllä silta, tai jos sitä sillaksi voi nyt kutsua. Riippusilta sinänsä ei ole vaikea ylittää, mutta entä jos jäljellä on vain reunoissa narut ja kaksi sillan palasta... Poikasten on selvitettävä miten he pääsevät sillan yli kaikki saman aikaisesti ja vain kahta sillan palaa käyttäen. **(Lasten tulee keksiä kuinka teipillä merkityn alueen, pääsee päästä päähän vain kahdella patjalla.**

Lasten tulee käyttää kahta patjaa niin, että ensin he siirtyvät kaikki toisen patjan päälle, jolloin he voivat siirtää toisen patjan eteen. Hyppäävät sille ja siirtävät taakse jääneen patjan taas eteen. Näin matkan voi kulkea päästä päähän kahden patjan avulla.)

He onnistuivat! Matka jatkuu ja Friitu on varmasti lähempänä kuin osamme arvatakaan. Metsästä kuului vain suhinaa, kun apinat juoksivat eteenpäin ja huhuilivat Friitu-siskoa. Juuri kun apinat olivatkin päässeet hyvään vauhtiin, metsä loppui ja edessä oli kallio. Suuren suuri Kallio. Näille apinoille se ei kuitenkaan ole temppe eikä mikään, sillä ovathan he mahtavia kiipeilijöitä. Apinoiden tulee kiivetä kalliolle ja kuljettava kallion toisesta päästä toiseen päähän. **(Lasten tulee sivusuunnassa liikkua seinäkiipeilyseinää pitkin toisesta reunasta toiseen.)**

Niin kuin osasimme kaikki arvata, tämä ei ollut edes vaikeaa tälle katraalle, joita kutsutaankin mestarikiipeilijöiksi.

Voi ei. He huomaavat puussa roikkuvan jotain, joka varmasti kuuluu Friitulle. Hmm, nyt pitää miettiä. Lasten pitäisi päästä kurkkaamaan mitä roikkuva pussi pitää sisällään. Pussi pitää saada lähemmäksi ja ainoa keino siihen on saada pussin toiseen päähän sidottu kori laskeutumaan. Apinoiden pitää siis heittää ja

saada osumaan koriin riittävän monta herkullista mangoa, jotta korin paino nostaa pussin apinoiden ulottuville. Onkohan siellä vihje?

(Puolapuihin on kiinnitetty naru, jonka toisessa päässä on pussi. Pussin sisällä on painona esimerkiksi hernepusseja. Pussi sisältää myös vihjeen. Narun toisessa päässä on ämpäri, johon lasten pitäisi osata heittää niin monta hernepusssia, että ämpäri laskeutuu ja pussi nousee.)

Pussissa on vihje, jossa lukee: ” Oikealla polulla on kiviä, ei lehtiä. Hyppikää kiveltä kivelle, niin löydätte Friitun.”

Lattialle on tehty polku siihen kiinnitetyistä, kartongista askarrelluista lehdistä. Toinen polku toiseen suuntaan on tehty esimerkiksi istuinalustoista (kivistä). Lasten on tarkoitus keskustella siitä, mitä vihjeessä lukikaan ja sovittava kumpaa polkua pitkin he lähtevät etsimään kadonnutta siskoaan. Aseta kummankin ”polun” päähän esimerkiksi kori/laatikko ja toisen alle piilota pehmoleluapina tai kuva apinasta.)

Mahtavaa!! Selviyditte haastavasta seikkailusta ja löysitte Friitu-siskon, jolla oli kaikki hyvin.

Te teitte mahtavaa yhteistyötä ja tästä seikkailusta riittää varmasti tarinoita kerrottavaksi myös kotiin!

Lähde: Oma suunnittelu ja toteutus

Liite 3. Lapsille harjoitteen päätteeksi esitetyt kysymykset

- Miltä tuntui tehdä ryhmätehtävää yhdessä?
- Olivatko haasteet ja tehtävät vaikeita? Mikä tai mitkä tehtävät olivat haastavia ja mikä niissä tuntui vaikealta?
- Oliko helpompi selvittää tehtävistä, kun sai pohtia asioida ja ratkaisuja yhdessä ystävien kanssa?
- Miltä tuntui, kun kaverit tsemppasivat ja kannustivat? Tuliko sinulle siitä hyvä mieli?
- Oliko sinusta mukava tsemppata ja auttaa kaveria?